

CARTEA DE TEATRU

ION COCORA:

„Privitor ca la
teatru”, vol. II

Două mi se par calitățile care anunță, în Ion Cocora, unul dintre merituosii critici ai fenomenului teatral românesc contemporan: capacitatea analitică, aplicată la un model artistic real — spectacolul, și depășirea formației filologice, de care sînt marcați cea mai mare parte a cronicarilor și teatrologilor noștri.

Privitor ca la teatru (II) se structurează pe trei secțiuni: cronici publicate în paginile revistei clujene „Tribuna”; sinteze ale ultimelor stagiuni, în care — descoperindu-se caracterul specific al fiecăreia — se detectează, în mod dialectic, și perspectiva; și, în sfîrșit, „alte aspecte teatrale” — scurte texte cu subiecte de politică, de cultură și de estetică teatrală.

Există, pe tot parcursul volumului, dominantă, ideea că teatrul este o artă ale cărei elemente de limbaj sînt de natură diferită de aceea a literaturii, chiar textul literar aflat la baza spectacolului, și care determină — în funcție de epocă — forma lui de existență, funcționînd după legi proprii artei teatrale, neconfundabile cu ale prozei sau cu ale poeziei.

Există, însă, implicată în această carte, și ideea că piesa dramaturgului are valoare artistică în sine, că ea deține coordonatele și forța spectacolului, că regizorul trebuie să aibă față de text atitudinea unui critic, descoperind structurile interne ale piesei și refăcîndu-le, apoi, cu mijloacele materiale ale spectacolului. O concepție și o metodă de interpretare dialectice caracterizează gîndirea critică a lui Ion Cocora: un spectacol e inclus într-o stagiune, o stagiune a unui teatru — în stagiunea națională; un regizor sau un dramaturg sînt încadrați într-o generație. Spiritul de sinteză al autorului derivă, firese, din spiritul său analitic.

Autorul vădește un interes activ pentru problemele reale ale teatrului românesc în etapa actuală: piesa originală, regia tînă, critica de teatru, cartea de teatru, relațiile dinlăuntru teatrului (relația dramaturg-regi-

zor-actor), precum și dintre teatru și alte zone ale vieții culturale (de pildă, dintre teatru și film) etc.

Din păcate, în ciuda faptului că se vrea — și este, într-un fel — integratoare, raza de acțiune a cronicarului este, totuși, geografic limitată: sînt alese, comentate, interpretate, evaluate și sintetizate, cu precădere, spectacolele teatrelor din Transilvania și din Banat (Cluj-Napoca, Satu Mare, Baia Mare, Oradea, Timișoara). Efortul său este, însă, important tocmai prin încercarea de depășire a regionalismului teatral, prin introducerea acestor teatre și a acestor spectacole în circuitul teatral național; dar sinteza se realizează doar parțial, printr-o relație pe care acele teatre și acele spectacole o stabilesc cu teatrele și cu spectacolele din Capitală. Oricum, tentativa e de reținut; din suma „sintezelor parțiale”, necesare, teatrologia viitoare va putea compune tabloul general al artei teatrale românești dintr-o anumită perioadă.

I se poate reproșa lui Ion Cocora (căci nu există critică, fără o critică a ei!), tratarea fragmentară a unor aspecte ale vieții teatrale, în privința căroră opinia sa completă ar fi fost binevenită (relația regizor-actor, teatrul TV), precum și preluarea întocmai a unor observații din eseistica și din critica contemporană (Northrop Frye, Jean Starobinski, Tzvetan Todorov, Peter Brook), fără comentariu critic, și în special fără a le valorifica prin aplicarea la un alt context cultural, decît cel care le-a determinat.

Interesantă, deși nu neapărat particularizatoare, este tehnica organizării materialului: în mod paradoxal, înclinația sa pentru sinteza integratoare apare mai clar în cronică, în analiza spectacolului, decît în articolele ce-și propun acest scop.

Spiritul critic autentic al lui Ion Cocora se sprijină și pe o bogată și selectivă cultură de specialitate, al cărei rod este un limbaj adecvat, prin care-și susține afirmațiile.

O nedumerire: de ce textele care definesc dramaturgia și compun și fișa spectacologică a lui Dumitru Radu Popescu sînt aceleași din volumul I, doar altfel grupate? E drept că „Ipostazele tragice ale adevărului” — studiu din volumul II, pe care îl discutăm — conțin cheia în care trebuie interpretate textele dramatice ale lui D. R. Popescu, că cercetătorul își aprofundează analiza, descoperind interesante relații („analogii referențiale”) între accepția clasică a tragicului și accepția modernă (*Antigona* și *Piticul în grădina de vară*), dar această valoroasă investigație de fond nu are nici o legătură cu reazerea textelor din acest volum.

Mihaela Tonitza-Iordache